

Rechtszekerheid in een ander licht: beginselbepalingen in misbruiksituaties

prof.mr. Richard Happé

inleiding beginsel-wetgeving VWB
2014

De viciieuze cirkel van rules-based wetgeving en ontwikkeling

- Atp speelt in op onvermijdelijke tekortkomingen van regels
- De wetgever reageert door loopholes te dichten met steeds gedetailleerdere en complexere regels
- Meer details en complexiteit verschaffen weer nieuwe atp-mogelijkheden

Een serieus alternatief: principles-based wetgeving

- Rechtsbeginselen

1. Brengen de geest van de wet tot uitdrukking;
2. Doen dit op concreet niveau;
3. Bevatten geen loopholes;
4. Zijn onmiddellijk evident voor hen die er mee te maken hebben;
5. Maken de belpl medeverantwoordelijk

Enige voorbeelden van principles-based wetgeving

- Klassieke voorbeelden:
 - Art. 5 WvW: gevaarzettingsbeginsel
 - Art. 2 WvL: uitzichtloos en ondraaglijk lijden
- Actueel, ook internationaal:
 - Accountancy- en financiële wetgeving
- Contra agressieve taxplanning:
 - Australië, UK en VS: sinds 10 jaar ervaringen
 - Ned.: art. 3.92b, lid 4, IB, inzake lucratieve beloningen

Onno Ruding over het waarom van beginsel-wetgeving

- ‘... omdat de regels-benadering het risico bevat dat precieze en mechanische navolging van al die regels, zonder een voldoende rol voor menselijk oordeel, leidt tot resultaten die naar de letter voldoen aan de voorschriften, maar naar de geest niet.’

Veel gebruikte vorm in (potentiële) misbruiksituaties

- Opnemen van een concrete anti-misbruikbepaling in combinatie met rechtsbeginsel
 - Gelijke behandeling van economisch gelijke gevallen (economically equivalent)
 - Duidelijke omschrijving van de gewenste uitkomst in parlementaire stukken

Enige kanttekeningen

1. *Beginsel-bepalingen*: geen panacee voor alle kwalen
2. Noodzaak van draagvlak: consultatie
3. Rechtsbescherming: snelle rechtsgang
4. Taak van de rechter: twee opmerkingen
5. Perspectiefwisseling: van *regel*-bepalingen naar *beginsel*-bepalingen

Taak van de rechter bij de beginsel-bepalingen:

1. EHRM 20 sept 2011, nr. 14902/04, Yukoz, m.b.t. 'tax optimisation techniques':

- 'It would be impossible to expect from a statutory provision to describe in detail all possible ways in which a given taxpayer could abuse a legal system'

2. De rechter laat het beginselkarakter zo veel mogelijk in tact en vermijdt zo veel mogelijk de viciëuze cirkel weer in beweging te zetten.

Twee stellingen rondom het rechtszekerheidsbeginsel

Beginsel-bepalingen vergroten de rechtszekerheid door hun onmiddellijke duidelijkheid alsmede afwezigheid van loopholes

Regel-bepalingen bieden schijnzekerheid. De zekerheid van de regel is het aangrijpingspunt voor ontwijkingsgedrag waarbij de geest van de wet regelmatig het onderspit delft